

INVESTIȚIILE ÎN CERCETARE-DEZVOLTARE - OBIECTIV IMPORTANT ÎN PROCESUL DE EDIFICARE A ECONOMIILOR BAZATE PE CUNOAȘTERE ȘI INOVARE ÎN ERA DIGITALIZĂRII

Rodica HÎNCU, prof. univ., dr. habilitat,
șef catedră Investiții și Piețe de Capital, ASEM
e-mail: hincu@ase.md

Abstract. Tabloul complex al lumii digitale de azi include echipamente mobile inteligente și instrumente de colaborare la distanță, cloud computing-ul și schimbul dramatic al comportamentului utilizatorilor, îndeosebi a nativilor digitali, care așteaptă ca serviciile să fie oferite oricând, oriunde și prin oricare echipament. Aceste așteptări impun guvernele și instituțiile publice, inclusiv din Republica Moldova, să fie pregătite de a oferi și a utiliza servicii informaționale oricând, oriunde și la orice echipament într-un mod sigur, securizat și cu resurse mai puține. Avantajele tehnologiilor digitale, de care persoanele ar putea profita în calitate de cetățeni/consumatori sînt diminuate de probleme de siguranță și confidențialitate, de un acces insuficient la Internet, de un grad scăzut de funcționalitate, de lipsa competențelor necesare sau a accesibilității serviciilor. În articolul dat se analizează una din posibilitățile reale, care ar diminua, pe plan local, lacunele menționate. Această posibilitate vizează majorarea investițiilor în cercetare-dezvoltare, așa cum are loc în numeroase state din lume, cum ar fi Estonia, Marea Britanie, SUA etc.

Cuvinte cheie: digitalizare, priorități, strategii, UE, Republica Moldova, cercetare-dezvoltare, inovare, investiții.

JEL: F290, O330, O380, G140

Introducere. Actualmente, în marea majoritate a țărilor, în programele de guvernare, în cadrul discuțiilor purtate de comunitățile științifice și cele din business se subliniază importanța dezvoltării economiei digitale, ca platformă obligatorie, fără de care nu este concepută dezvoltarea armonioasă a statelor. Dovadă a acestui fapt sunt și numeroase documente de politici, strategii adoptate la nivel de state, de comunități politice, geografice etc. Astfel, în Strategia Europa 2020 se menționează că lumea evoluează rapid, iar provocările pe termen lung (globalizarea, presiunea exercitată asupra resurselor, îmbătrânirea) se intensifică. Strategia Europa 2020 propune **trei priorități** care se susțin reciproc:

– creștere inteligentă: dezvoltarea unei economii bazate pe cunoaștere și inovare;

– creștere durabilă: promovarea unei economii mai eficiente din punctul de vedere al utilizării resurselor, mai ecologice și mai competitive;

– creștere favorabilă incluziunii: promovarea unei economii cu o rată ridicată a ocupării forței de muncă, care să asigure coeziunea socială și teritorială.

Pentru realizarea acestor priorități UE își propune anumite obiective, unul din care vizează **investițiile în cercetare-dezvoltare** și anume: 3% din PIB-ul UE ar trebui investit în cercetare-dezvoltare (C-D) [4].

Pentru a sprijini realizarea celor **3** priorități și a obiectivelor ce decurg din respectivele, va fi necesară, după cum se stipulează în Strategie, întreprinderea unei game largi de acțiuni la nivelul național, al UE și internațional.

În acest sens, se prezintă **7** inițiative emblematică pentru a stimula realizarea de progrese în cadrul temelor prioritare, inclusiv:

– „O Uniune a inovării” pentru a îmbunătăți condițiile-cadru și accesul la finanțările pentru cercetare și inovare, astfel încât să se garanteze posibilitatea transformării ideilor inovatoare în produse și servicii care creează creștere și locuri de muncă;

– „O agendă digitală pentru Europa” pentru a accelera dezvoltarea serviciilor de internet de mare viteză și pentru a valorifica beneficiile pe care le oferă o piață digitală unică gospodăriilor și întreprinderilor;

– „O politică industrială adaptată erei globalizării” pentru a îmbunătăți mediul de afaceri și a sprijini dezvoltarea unei baze industriale solide și durabile în măsură să facă față concurenței la nivel mondial și altele.

Realizarea acestora întâmpină anumite obstacole. În acest sens, au fost puse în evidență anumite deficiențe, printre care și deficiențele structurale ale Europei. Menționăm doar una dintre ele - rata medie de creștere a Europei a fost inferioară, din punct de vedere structural, celei a principalilor parteneri economici, în mare parte ca urmare a unui decalaj în materie de productivitate care s-a accentuat în ultimii zece ani. Această situație este cauzată, în mare parte, de diferențele existente între structurile antreprenoriale, în paralel cu nivelurile scăzute ale **investițiilor în domeniul cercetării-dezvoltării și inovării, cu utilizarea insuficientă a tehnologiilor informației și comunicațiilor**, cu reticența unor segmente ale

societăților statelor europene, inclusiv din Republica Moldova, de a susține inovarea, cu obstacolele în calea accesului pe piață și cu un mediu de afaceri mai puțin dinamic.

În același timp, provocările globale se intensifică, iar economiile sunt tot mai interconectate. Menționăm și intensificarea concurenței din partea economiilor dezvoltate și emergente. Țări precum China și India **investesc masiv** în cercetare și tehnologie, pentru ași plasa industria pe o poziție superioară în lanțul de valori și a înregistra un salt semnificativ în economia mondială. De exemplu, în Europa, **investițiile destinate C-D** se situează sub 2%, comparativ cu 2,6% în SUA și 3,4% în Japonia, în principal ca urmare a nivelului redus al **investițiilor private**.

Cît privește societatea digitală, cererea globală pentru tehnologiile informației și comunicațiilor reprezintă o piață în valoare de 2 000 miliarde €, însă numai un sfert din aceasta provine de la firme europene. De asemenea, conform rapoartelor, Europa este în urmă în ceea ce privește Internetul de mare viteză, ceea ce afectează capacitatea acesteia de inovare, inclusiv în zonele rurale, precum și în ceea ce privește diseminarea online a cunoștințelor și distribuția online de bunuri și servicii.

Se estimează, că acțiunile în cadrul acestei priorități vor duce la eliberarea potențialului inovator al Europei, ameliorând rezultatele în domeniul educației, calitatea și rezultatele instituțiilor de învățământ, valorificând astfel avantajele economice și sociale ale societății digitale. Aceste politici ar trebui realizate atât la nivel regional, cât și național, avînd în vedere și Republica Moldova.

Uniunea Europeană a adoptat și realizează Strategia „O Agendă Digitală pentru Europa”, ajustîndu-și din mers prioritățile la noile condiții (în decembrie 2012 a definit, după cum a fost menționat mai sus, 7 priorități). Țările care ocupă primele locuri în clasamentele internaționale (de exemplu, SUA, Marea Britanie, Estonia, Qatar), de asemenea, au aprobat strategii digitale care ținesc să asigure o dezvoltare accelerată.

Menționăm cîteva dintre Strategiile adoptate la nivel național, de exemplu:

- Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale “Moldova Digitală 2020” (adoptată în 2013, prin care se abroga

Hotărîrea Guvernului din 9 martie 2005 “Privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale – “Moldova electronică”);

- Strategia Națională privind Agenda Digitală pentru România – 2020 (adoptată în 2015) etc.

Astfel, Agenda Digitală pentru România – 2020 definește rolul major pe care utilizarea tehnologiei informației și comunicațiilor (TIC) va trebui să-l joace în realizarea obiectivelor Europa 2020. Strategia Națională privind Agenda Digitală definește patru domenii de acțiune, după cum urmează: 1. e-Guvernare, Interoperabilitate, Securitate Cibernetică, Social Media – domeniu prin care se vizează creșterea eficienței și reducerea costurilor din sectorul public din România prin modernizarea administrației; 2. TIC în educație, cultură și sănătate – domeniu prin care se vizează sprijinul acestor tehnologii la nivel sectorial; 3. TIC în e-comerț, precum și cercetarea, dezvoltarea și inovarea în TIC – domeniu ce vizează avantajele comparative regionale ale României și sprijină creșterea economică în domeniul privat; 4. Broadband și servicii de infrastructură digitală – domeniu ce vizează asigurarea incluziunii sociale.

O implementare completă a viziunii strategice asupra sectorului TIC în România va duce la **investiții totale** de aproximativ 2,4 miliarde euro. Impactul direct și indirect asupra economiei poate fi tradus într-o creștere a PIB de 13%, creșterea numărului de locuri de muncă cu 11% și reducerea costurilor administrației cu 12% în perioada 2014-2020.

Cît privește **Republica Moldova**, menționăm că dacă în martie 2005 Guvernul aproba Hotărîrea “Privind Strategia Națională de edificare a societății informaționale – “**Moldova electronică**”, atunci în 2013 Guvernul aproba Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale “**Moldova Digitală 2020**”. Astfel, au fost realizate progrese importante în implementarea tehnologiilor societății informaționale, cota contribuției sectorului TIC la PIB practic a atins în ultimii ani nivelul de cca 8-10%; fiecare al doilea cetățean este utilizator de Internet, mai mult de jumătate din gospodăriile casnice au cel puțin un calculator, majoritatea gospodăriilor casnice conectate au acces la Internet în bandă largă, țara fiind plasată după viteza de acces la Internet printre primele 20 în lume, este implementat pașaportul biometric, sistemul e-Declarații, harta digitală, țara a aderat la inițiativa „Date

Guvernamentale Deschise”, este în desfășurare proiectul „e-Transformare a guvernării” [1]. În perioada 2005-2011 alocările pentru informatizare din diferite surse au crescut considerabil și au constituit cca 5,36 miliarde lei. Deși volumul total al investițiilor efectuate în sectorul TIC pe parcursul anului 2015 a fost în descreștere cu 14% față de anul 2014 și a constituit 2051,8 mil. lei, la nivel mondial, Republica Moldova a avansat nouă poziții în clasamentul general al Raportului Global privind Tehnologiile Informaționale 2015, ajungând pe locul 68 din 143 de țări, devansând state ca Ucraina, Bulgaria și Serbia. Cu toate acestea, în clasificările internaționale țara noastră nu se află printre economiile avansate în acest domeniu, iar nivelul și viteza de dezvoltare a societății informaționale nu corespund cerințelor mediului internațional actual, în care lumea devine tot mai „hiperconectată” și mai digitizată.

Potrivit Strategiei Naționale de Dezvoltare „Moldova 2020”, modelul de creștere economică durabilă pe care trebuie să-l abordăm, este cel bazat pe atragerea investițiilor, dezvoltarea industriilor de export, promovarea unei societăți bazate pe cunoaștere, inclusiv consolidarea activităților de cercetare și dezvoltare, inovare și transfer tehnologic, toate fiind orientate spre eficiență și competitivitate. SND „Moldova 2020” recunoaște rolul investițiilor străine, subliniind că resursele investitorilor locali sunt limitate și investițiile străine pot fi un factor major cu impact pozitiv asupra dezvoltării țării [2].

Studii recente estimează că digitalizarea produselor și a serviciilor va genera anual în Europa venituri suplimentare de peste 110 miliarde EUR pentru industrie, în următorii cinci ani. Mai multe state membre ale UE au lansat deja strategii de sprijinire a digitalizării industriei. În cadrul acestei abordări, Comisia Europeană: va contribui la coordonarea inițiativelor naționale și regionale privind digitalizarea industriei prin menținerea unui dialog permanent la nivelul întregii UE cu toți actorii implicați; va direcționa investițiile către parteneriatele public-privat ale UE și va încuraja puternic utilizarea oportunităților oferite de Planul de investiții al UE și de fondurile structurale și de investiții europene; va investi 500 de milioane EUR într-o rețea a platformelor de inovare digitală la nivelul întregii UE (centre de excelență în domeniul tehnologiei) în care întreprinderile

pot să beneficieze de consiliere și să testeze inovațiile digitale; va institui proiecte-pilot la scară largă pentru a consolida internetul obiectelor, producția avansată și tehnologiile în ceea ce privește orașele și locuințele inteligente, mașinile conectate sau serviciile de sănătate mobile; va prezenta o agendă a UE pentru competențe care va contribui la dobândirea de către cetățeni a aptitudinilor de care aceștia au nevoie pentru locurile de muncă în era digitală etc. În ansamblu, planurile prezentate ar trebui să mobilizeze peste **50 de miliarde EUR pentru investiții publice și private** care să sprijine digitalizarea industriei.

Concluzii. Edificarea unui viitor al țării este de neconceput fără o strategie digitală care să creeze în baza tehnologiilor informației și comunicațiilor oportunități de inovare și dezvoltare. Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale „Moldova digitală 2020” este orientată spre crearea condițiilor prin intervenția minimă a statului, dar cu efect maximum pentru dezvoltarea societății informaționale, concentrând eforturile pe trei piloni: 1) infrastructură și acces – îmbunătățirea conectivității și accesului la rețea; 2) conținut digital și servicii electronice – avansarea creării conținutului și serviciilor digitale; 3) capacități și utilizare – întărirea capacităților și competențelor digitale pentru a permite inovarea și a stimula utilizarea. Aceste trei dimensiuni au un impact benefic major asupra celor trei componente ale societății: 1) comunitățile/populația, care se vor bucura de o viață mai bună, mai confortabilă; 2) afacerile, care își vor spori nivelul de competitivitate; 3) guvernarea, care își va îmbunătăți performanțele și va deveni un Guvern pentru cetățeni, oferindu-le servicii oricând, oriunde și la orice echipament terminal.

Bibliografie:

1. Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr.857 din 31.10.13 cu privire la Strategia națională de dezvoltare a societății informaționale “Moldova Digitală 2020”.
2. Strategia Națională de Dezvoltare „Moldova 2020”: șapte soluții pentru creșterea economică (aprobată prin Legea nr. 166 din 11 iulie 2012).
3. <http://dcfta.md/comisia-europeana-traseaza-calea-pentru-digitalizarea-industriei-europene>.
4. Бордяшов Е., Перспективы реализации новой стратегии развития Европейского союза – «Европа-2020», www.vestnik.mgimo.ru/sites/default/files/pdf/14ekonomika_bordyashov.pdf